

mortalem, licet non excuset culpam venialem, excusata poena gravi legis. Ita sentit Soto, l. 5, de Just., q. 1, a. 9, ad finem: Med., c. de Pœn., tract. de Jejun., quæst. de Necessitate servandi jejunium. Ratio est, quia talis ignorantia vere tollit causam et fundamentum talis pœnæ, quia poena gravis non solet imponi per leges humanas, nisi propter culpam mortalem, ut supra dictum est. Unde hic potest a fortiori applicari illud principium, quod ignorantia, excusans circumstantiam quam respicit lex, excusat pœnam, etsi maneat culpa mortalis: nam multo magis excusabit, si maneat tantum culpa venialis, quia leges humanæ non solent ita punire veniales culpas, præsertim illas quæ non fiunt directa voluntate, quales sunt illæ quæ fiunt ex tali ignorantia: unde talis actus imperfecte voluntarius et humanus dici potest: merito ergo excusatur sic delinquens a tali pœna. Secus vero esset si pœna esset levis, quæ juste in culpam venialem cadere possit: nam tunc verba legis servanda sunt. Inde vero oriri poterant variæ quæstiones de censuris et irregularitatibus, an propter venias negligentias incurrantur. Sed illæ in locis propriis tractatæ sunt. Supererat hoc loco dicendum de interpretatione stricta legis pœnalis, sed hoc reservamus in libr. 6, ubi de interpretatione legis humanæ dicemus. Reliquum ergo est ut ad alias onerosas leges transeamus.

CAPUT XIII.

AN LEGES PER QUAS TRIBUTA IMPONUNTUR PURE PŒNALES SINT.

1. Quod hæc leges tributorum onerosæ sint, et inter odiosas computentur, notissimum est, tum ex communi sensu non solum jurium et doctorum, sed etiam omnium hominum; tum etiam ex ipsis terminis, ut illos exponendo statim patebit; ideoque ad hunc locum spectant, et merito cum lege pœnali conjunguntur, quia sunt adeo similes, ut earum differentiam prius explicare necessarium sit. Prius vero circa nomen tributi advertere oportet, aliquos existimasse illud derivari a tribus, ut, scilicet, quia pecuniæ olim tributum imperabantur, inde tributa sunt appellata. Alii vero putant e contrario tribum a tributo esse appellatam. Nam quia tributa exigebantur a singulis partibus in quas totus populus dividebatur, ideo partes illæ tribus sunt appellatæ. Et hoc videtur verisimilius; sequitur Gregor. Lop. in l. 25, tit. 13, p. 5; Gloss. 2, cum Joan. de

Platea in rubr., c. de Annon. et trib. Unde etiam videtur verisimilius tributum a verbo *Tribuo* derivatum esse, ut sentit etiam Ulpian. in l. *Ager*, § *Stipendium*, ff. de Verb. signif. Juxta hanc autem vocis etymologiam, quæcumque pensio aut portio determinata, quæ alteri ex jure aliquo persolvitur, poterit tributum appellari, lata et generali significatione, sive pensio illa ad jus privatum pertineat, sive ad publicum. Verumtamen jam vox illa, sive ex usus accommodatione, sive per antonomasiam, significat pensionem publicam, quæ ad regios sumptus, seu communes reipublicæ operas, per singulos de populo distribuitur, et stata lege persolvitur. Sunt autem alia etiam nomina, quibus tributa significantur, ut vectigal, pedagium, et similia, quæ quasi specificas rationes tributorum indicant, licet interdum generalius usurpentur; et ideo eorum significationes breviter exponere necessarium existimo.

2. *Tributum dividitur in reale, personale, et mixtum.*—*Reale quid.*—*Canon quid.*— Ut autem commodius fiat, oportet prius distinctionem tributi adnotare, in reale, personale, et mixtum, quæ sumitur ex l. ult., ff. de Muner. et honor. Reale dicitur, quod pro rebus immobilibus, et fructibus earum quotannis persolvitur, quo modo decimæ ecclesiasticæ possunt dici tributa realia, quamvis nec sub hac vice comprehendi soleant, nec de illis nunc disseramus. Solent igitur ita vocari pensiones quædam quæ penduntur regibus et principibus ex terris et agris, quæ a principio ad eorum sustentationem illis applicata fuerunt, ipsi vero in emphyteusim vel feudum aliis ea donarunt sub certa pensione annua, quæ in jure civili solet *canon* appellari, quia certa regula et lege præscripta erat, l. 1, c. de Indictionibus, l. 10. Solet etiam hæc pensio appellari *vectigal*, et agri ei subjecti *vectigales*, ut patet ex l. 1 et 2, ff. Si ager vectigal. Alia vero significatio hujus vocis statim tradenda, magis propria et usitata est. Personalia tributa dicuntur, quæ ratione tantum personæ solvuntur, et vocantur *census*, juxta illud Matthæi 22: *Licet census dare Cæsari, an non?* Nam census ille tributum personale erat, propter quod imponendum facta est descriptio, quam narrat Lucas c. 2, et Actor. 5, ut probabilior fert sententia ex Josepho, lib. 18, et Antiquit. cap. 1, et expositoribus ibi. Quod tributum generali nomine tributi appellatur Lucæ c. 20, a Matthæo vero speciali, vel fortasse illæ voces synonymæ sunt respectu principis, licet res-

pectu privatorum soleant distingui, ut notat Panormit. in c. *Innovamus*, de Censib., n. 3, quod solum pertinet ad usum vocis, ut dixi. Proprie item personale tributum vocatur a juristis *capitatio*, in l. ult., § ult., ff. de Mun. et honor., et l. *Sacrosancta*, c. de Sacrosanctis Eccles., quia, scilicet, per capita solvuntur. Mixta dicuntur quæ pro rebus præsertim mobilibus et personis solvuntur; hujusmodi sunt *gabella*, quæ solvitur de rebus, aut venditis, hispane *alcavalla*; item *vectigal*, quo nomine in jure significatur tributum debitum ex mercibus invectis in provinciam, vel ex illa evectis, seu quæ per pontes, aut portus vehuntur, juxta l. *Vectigalia*, ff. de Public. et vectigal., et l. *Ex præscriptione*, c. Vectigal. Et ita distinguitur vectigal a tributo tanquam species a genere: licet interdum videantur condistingui tanquam duæ species, ut apud Paul. Rom. 13: *Cui tributum tributum, civi vectigal vectigal*, ut tributum videatur significare pensionem debitam ratione personæ vel possessionis; vectigal autem ratione mercium, vel rerum quæ portantur. Et hoc habet etiam fundamentum in jure, l. 1, § 1, ff. de Publ. et vect., et ibi notat Gloss. verb. *Pendant*. Ordinario vero usu nomen *tributi* generale est, *vectigalis* speciale, quod solet etiam appellari *portorium*, l. 3, c. de Vectigal.

3. Alia vocantur *angaria*, l. *His oneribus*, ff. de Vacat. et excus. mun., et l. *Neminem*, c. de Sac. Eccl., ubi Gloss. inquit: *Angaria* sunt quæ sunt in operis personarum. Alia vocantur *pedagia* et *quidagia*, quorum significatio nota est; et de illis videri potest Gloss. in cap. *Super quibusdam*, de Verb. signif., ubi pedagium pro vectigali ponitur; vide etiam Sylv., verb. *Gabella*, in princ.; Navar., in cap. *Fraternitas*, a n. 41. Et de his posterioribus tributis sub nomine pedagii dicitur in c. *Quantum*, de Cens., in 6, regulariter esse in jure reprobata, non quia semper injusta sint, sed quia solent esse suspecta. Omnis autem hæc tributorum varietas, quantum ad præsens spectat, materialis est; sumitur enim vel ex rebus super quas imponuntur, vel ex fine et causa impositionis: formalis autem ratio obligationis eadem est in omnibus, et ideo de illis tantum generatim loquemur. Alii vero explicant illa tria membra ex parte oneris seu pensionis alieni impositæ: aliquando enim est opus seu labor personæ, et ideo personalis dicitur: interdum vero est res aliqua, vel usus ejus, ut pecunia, triticum, gallinæ, vel usus equi aut domus; nonnunquam vero utrumque includit,

ut si quis certis temporibus teneatur servire principi, persona et sumptibus suis. Quæ explicatio habet etiam fundamentum in dicta leg. ult. Tamen etiam est valde materialis et magis habet locum in privatis oneribus, seu muneribus, quam in tributis, quæ frequentius solent in pecunia exigi, quamvis aliquando etiam alia onera exigantur, de quibus, quod spectat ad justitiam legum, eadem est proportionalis ratio.

4. *Obligatio est in conscientia ad solvenda tributa realia, licet non petantur.*— Ex his ergo facile intelligitur quæstionem propositam non habere locum in tributis realibus; nam, ut bene dixit Navar. supra, sunt maxime naturalia, et præ se ferunt justitiam, quia exiguntur de rebus propriis, et in contractu justo fundata sunt. Et ideo leges per quas talia tributa solvi præcipiuntur, etiamsi in illis addatur poena, sine dubio pure pœnales dici non possunt, sed morales, sicut sunt aliæ de servandis contractibus et implendis promissis, et in universum de reddendo debito quod unicuique ex justitia debetur. Unde etiam certum est tales leges obligare in conscientia ad solvenda talia tributa, integre et sponte, et sine ulla diminutione ac fraude, etiamsi non petantur: quia sunt debita ex justitia commutativa, quæ secum affert hanc intrinsecam obligationem, nisi ex consuetudine vel scriptura constet aliam fuisse conditionem pacti seu oneris rebus ipsis impositi: nam tunc illæ servandæ sunt, et ita de his tributis nihil amplius hic dicemus: pertinent enim ad materiam de feudis et aliis regalibus, ut vocant.

5. Circa alia vero tributa ratio dubitandi esse potest, quia hæc tributa poni ordinarie solent sine verbo præcipiendi, seu statuendi sub aliqua conditione pœnali: ergo leges quibus præcipiuntur mere pœnales sunt. Probatur consequentia, quia per talem conditionem indicatur tributum non poni sub reatu conscientiæ, sed sub reatu solius pœnæ; ut supra de lege pure pœnali dictum est. Confirmatur ac declaratur, quia, interpretando has leges in hoc sensu, servatur æquitas justitiæ quæ ad talem obligationem necessaria est: hoc enim modo non defraudatur rex pensione sibi debita, quia per adjectionem pœnæ compensatur sufficienter quidquid de bonis ejus per denegationem tributi diminui potest: ergo poena imposita est ad resarciendum, vel potius vitandum nocumentum regis, quo cessante cessat etiam obligatio in conscientia solvendi tributum, vel ex ipsa rei natura, quia nulla sit inæqualitas, vel ex intentione legislatoris rationabiliter præ-

sumpta. Quæ præsumptio confirmatur; nam sic explicatæ leges tributorum erunt moderatæ et tolerabiles, quæ in majori rigore erunt nimis duræ, et fortasse injustæ. Et pro hac sententia referri possunt auctores qui dicunt tributa non deberi in conscientia prius quam petantur, quos cap. 15 referemus. Atque ita tenet aperte Angel., verb. *Pedagium*, n. 6, et possunt citari omnes qui legem pœnalem negant in conscientia obligare, sicut consequenter tenuit Nav. in sum., cap. 23, n. 60, loquens specialiter de vectigalibus et portoriis. Declarat tamen, postquam aliquis cecidit in commissum, non posse res defendere vi et armis, quia juste impeditur et punitur; posse tamen fugere, vel modo alio licito evadere, si potest.

6. *Conclusio.* — Dicendum nihilominus est leges tributorum ex genere suo, seu ex vi materiæ, nec per se habere ut pœnales sint, neque etiam esse mere pœnales ex eo tantum quod in eis pœna adjiciatur, nisi ex verbis aut circumstantiis legis aliud constet. Hanc doctrinam existimo esse communem, eamque late tradit Covar. in regula *Peccatum*, 2 part., § 5. Eademque supponunt omnes qui dicunt leges tributorum obligare in conscientia, quos infra cap. 15 referemus. Sensus autem est nihil speciale in hoc habere leges tributorum, ac subinde sicut alias leges, ita et has posse tribus modis ferri, scilicet, per purum præceptum sine adjectione pœnæ, et præcipiendo simul et adjiciendo pœnam non solventibus, et imponendo tributum sub onere tantum pœnæ sine interpositione præcepti; ratio generalis est, quia materia harum legum est capax omnium horum modorum, et nulla est ratio ob quam aliquem illorum excludamus. Quod ita breviter declaratur et probatur, quia in lege tributi duæ partes distingui possunt et debent. Una est imperans seu imponens tributum, alia est imponens pœnam non solventibus tributum; hæc autem pars non est per se ac necessario conjuncta cum prima, sed pendet ex arbitrio principis, ut per se notum videtur; tum quia secunda pars est posterior, et re omnino distincta a prima, et prior non pendet essentialiter a posteriori: ergo potest poni sine illa; tum etiam quia posset lex comminari tantum pœnam in genere non solventibus tributum, nimirum, quod digne puniantur nisi solvant, non taxando pœnam, sed relinquendo arbitrio judicis, sicut in aliis rebus non minus gravibus sæpe fit: ergo etiam potest nullam omnino mentionem pœnæ facere, sed simpliciter imperare tributum; nam ibi implicite includitur

transgressorem fieri reum pœnæ, et posse puniri saltem arbitrio judicis: est ergo possibilis ille prior modus, de aliis vero res est manifesta.

7. Hinc ergo aperte concluditur prima pars assertionis; nam leges tributorum ex genere suo, et ex vi materiæ suæ tantum habent, ut tributa imponant, ut declaratum est; sed ut sic non sunt pœnales: ergo. Probatur minor, quia, licet tributum sit aliquando onerosum vel laboriosum, non tamen supponit culpam, nec transgressionem aliquam, etiam civilem, propter quam vindicandam, vel coercendam imponatur: ergo nullam habet rationem pœnæ; ergo ex hoc capite non habet talis lex quod pœnalis sit. Confirmatur, quia multæ aliæ leges possunt imponere graviora onera, vel imperare res difficiliore, quæ non propterea sunt pœnales, ut in legibus militiæ, et similibus manifestum est. Denique materia talium legum est materia justitiæ commutativæ, continetque veluti justum stipendium, seu subsidium reddendum regibus ad sustentanda onera muneris sui, juxta illud Pauli Rom. 13.: *Solvite omnibus debita, cui tributum tributum, etc.* Et rationem reddit, quia *ministri Dei sunt, in hoc ipsum servientes*; ideo enim (inquit) *tributa præstatis*: ergo hæc leges, ut tales sunt, nullo modo possunt dici pœnales, sicut leges taxantes pretia rerum, vel stipendia operariorum, aut militum, non possunt dici pœnales respectu eorum qui talia stipendiaolvere coguntur, quia in eorum utilitatem vel commodum illæ res vel munera fiunt, vel conferuntur.

8. Dices, interdum tributum aliquod potest imponi in pœnam, ut recte docuit Victor., relect. de Jur. belli, n. 57, et colligitur ex Deuter. 20, et patet, quia rex potest punire civitatem rebellem, vel aliud regnum, aut rempublicam quæ injuriam sibi intulit, postquam illam expugnavit: ergo potest justo arbitrio eligere aliquod tributum quod illi in pœnam imponat. Respondeo nos formaliter loqui de tributo, ut tributum est, secundum proprium finem et quasi intrinsecam naturam ejus, et sic manifestum est non esse pœnam. Nihil tamen obstat quominus similis impositio fiat in pœnam. Tunc autem sequetur naturam pœnæ quoad obligationem; solum est considerandum in istis casibus et similibus tributum non imponi propter delictum futurum, sed propter jam factum, et post justam condemnationem, ut supponitur; et ideo ita obligari homines ad illud tributum solvendum, sicut obligatur

reus ad solutionem pecuniariæ pœnæ, postquam ad illam est juste condemnatus.

9. Ex his ulterius inferitur leges tributorum, spectatas præcise secundum id quod per se et intrinsece requirunt, esse veras leges morales obligantes in conscientia. Probatur, quia si lex hæc imperat tributum sine adjectione pœnæ, imponit necessitatem solvendi tributum, et non imponit necessitatem pœnalem, quia, ut supponimus, illam non exprimit; ergo imponit necessitatem in conscientia. Probatur ultima consequentia, quia alias esset lex inutilis et inefficax: nullo enim modo cogeret transgressorem; quia si non obligaret in conscientia, neque postea posset quis propter transgressionem puniri, quia neque sub tali conditione fuit posita. Secundo, quia lex superioris absolute posita obligat in conscientia juxta capacitatem materiæ; sed illa materia est capax obligationis rigorosæ; nam est materia justitiæ, et justii stipendii solvendi, ut declaratum est: ergo. Quin potius, licet talis lex non contineret alia verba præceptiva præter taxam quantitatis solvendæ principi in tributum, obligaret in conscientia, quia debitum alendi et sustentandi onera regis naturale est: ergo, eo ipso quod lex humana taxat quantitatem et modum, obligat in conscientia ad servandam illam, quia illud statim est medium justitiæ, ut, in aliis pretiis rerum quæ lege taxantur, et in decimis ecclesiasticis, quoad quotam taxatam per Ecclesiam, est manifestum videre.

10. *Adjectione pœnæ non datur vassallo optio ut tributum vel pœnam solvat, licet non repugnet dari legem sic ligantem sub disjunctione.* — Jam ergo probatur secunda pars assertionis ex dictis de lege pœnali in communi; nam adjectio pœnæ non tollit obligationem quam eadem lex præcise lata sine pœna induceret; sed ostensum est legem tributorum, ut moralis est, præcise latam obligare in conscientia: ergo, licet illi addatur pœna, obligabit per se ad tributum persolvendum vel restituendum (cum contra justitiam non sit solutum), absque ulla condemnatione vel sententia, etiamsi tunc nemo obliget ad pœnæ solutionem ante sententiam, juxta generalem doctrinam datam de lege pœnali. Quæ non minus habet locum in legibus tributorum quam in aliis, supposita paritate in verbis legis: nulla enim ratio discriminis excogitari potest. Declaraturque in hunc modum, quia in tali lege mixta, seu quasi composita ex tributo et pœna, ad diversos fines ordinanti r impositio tributi et adjectio pœnæ: tributum enim est ad sustentationem princi-

pis, seu ad satisfaciendum naturali obligationi dandi stipendium justum laboranti in nostram utilitatem; pœna vero est ad cogendum ut prior obligatio impleatur vel puniendum delictum si omittatur: ergo, licet tributum sit justum et adæquatum fini suo, et obligatio ejus integra maneat, juste additur comminatio pœnæ, et executio ejus, si culpa intercedat, ultra integram tributi exactionem. Sicut in pœnis conventionalibus quæ addi solent inter contrahentes, juste exigi potest pœna a violatore contractus, etiam ultra interesse et satisfactionem damni illati, ut supra dictum est. Idem ergo est in præsentibus; intercedit enim veluti contractus inter principem et subditos, ut ille gubernet, hi vero ipsum alant per tributorum solutionem; et ad soliditatem hujus contractus pœna potest adjungi, quæ non minuat vim aut obligationem contractus, sed novam coactionem adjungat. Unde etiam potest ita declarari, quia propter adjectionem pœnæ non conceditur libertas, seu optio vassallo, ut vel tributum solvat, vel pœnam patienter sustineat, si illi imponatur: sic enim adjectio pœnæ non auget efficaciam legis, sed minuet, quod plane est contra intentionem talium legislatorum: ergo, addendo pœnam, non tollunt præceptum, sed confirmant et urgent illud: ergo semper lex per se obligat, licet illi addatur pœna. Et revera hoc est maxime consentaneum fini talis legis, et, ut sic dicam, quasi connaturale illi, ut in puncto sequenti magis explicabo.

11. Superest ergo explicanda tertia pars assertionis, nimirum, quando ex verbis et forma legis constiterit mentem legislatoris esse non absolute imperare tributum, sed solum sub conditione, nisi quis malit fieri pœnæ obnoxius, seu (quod perinde est) sub disjunctione, vel solvendi tributum, vel pœnam ob non solutionem, si de illa feratur judicium, sustinere: tunc leges non obligare in conscientia determinate ad solutionem tributi, sed solum per modum pœnæ, seu simul cum illa, quando exigatur. In qua parte duæ includuntur: una est posse tributum sic tantum imponi, et hoc est per se notum; nam pendet ex voluntate principis, et non continet injustitiam nec rigorem, sed potius lenitatem; nam in eo videtur princeps potius ex parte cedere juri suo quam in aliquo excedere. Ac denique non magis repugnat hic modus legis in hac materia quam in aliis; nulla enim ratio discriminis afferri potest, ut de aliis argumentati sumus. Altera pars est, quod, posita tali lege, illa non obligat in conscientia

statim seu determinate ad solutionem tributi. Et hæc etiam est evidens eisdem fere rationibus; tum quia obligatio hæc pendet ex voluntate principis; ipse autem princeps satis per talia verba declarat nolle se obligare absolute, sed tantum sub prædicta conditione seu disjunctione: tum etiam quia non est major ratio de hac materia quam de aliis; in aliis vero lex illa non obligat in conscientia nisi modo dicto, ut supra ostensum est: ergo neque in ista.

12. Statim vero insurgit dubitatio supra etiam de lege poenali generatim tractata, an leges tributorum adjicientes poenam, ut regulariter feruntur, intelligendæ sint juxta hanc ultimam partem, vel juxta secundam. Sed de hoc puncto dicemus plura paulo post in c. 15; nunc breviter censeo leges has poenales imponentes tributa sub poena esse mixtas, ac subinde per se obligare in conscientia ad solutionem tributi. Ratio est, quia verba legis ordinariæ sunt præceptiva, sicut sunt communiter in aliis legibus moralibus, quæ ad bonum regimen reipublicæ ordinantur, ideoque obligant in conscientia, non obstante adjectione poenæ. Secundo, quia intentio talis esse præsumitur, nisi aliud certo constet morali certitudine, quia (ut dicebam) per poenam volunt principes augere efficaciam legis, non minuire; et quia per se primo intendunt in effectum consequi tributum sibi et communi bono reipublicæ necessarium. Unde est tertia ratio, quia materia talium legum maxime postulat hujusmodi obligationem, quia est materia justitiæ, et in re gravissima, ac pertinente ad commune bonum; imo necessaria moraliter ad reipublicæ conservationem et gubernationem; ergo illi materiæ quasi debetur et conaturale est præceptum per se et absolute obligans, et non tantum sub conditionali pacto sustinendi poenam, quod est valde per accidens, et de se insufficiens ad gravissimum tributorum finem. Ideoque censeo non esse regulandas has leges per illas, quæ sub poena prohibent venari, aut ligna cædere, aut aliquid e regno extrahere: nam hæc prohibitiones et similes sunt multo minoris momenti, ordinariæ loquendo et extra causas gravis necessitatis regni, et ad illas sufficit illa coactio, vel compensatio quasi contingens per poenam. Tributorum autem impositio et solutio est per legem intenta tanquam per se debita, et necessaria reipublicæ ac principi, et ideo ex se postulat proprium ac directum præceptum, per se et absolute obligans, etiamsi poenæ accumularentur. Quapropter non existimo suffice-

re quod lex loquatur conditionali modo, si quis non solverit tale tributum tali poena puniatur, ut illo modo intelligatur. Nam talis lex supponit necessario tale tributum esse debitum, et ideo moraliter nunquam ponitur illa conditionalis, nisi post impositionem tributi, quæ fit per absolutum præceptum, vel saltem per taxationem quantitatis solvendæ, qua facta, naturalis lex justitiæ obligat ad tributum solvendum, etiam ante adjectionem poenæ: illa autem obligatio non adimitur propter conditionalem illam adjunctam, ut ex dictis constat. Illa ergo non sufficit in tali materia ad præsumendum legem esse pure poenalem; sed oportet ut vel clarioribus verbis declaratur, vel ex aliis circumstantiis, aut certa consuetudine colligatur.

13. *Fit satis argumentis contrariæ sententiæ.* — Ad fundamentum ergo contrariæ sententiæ, respondetur ad summum probare tertiam partem assertionis nostræ; quia vero simpliciter procedit contra secundam, et intendit ex adjectione poenæ inferre ablationem absolutæ obligationis in conscientia, respondetur negando hanc consequentiam; quia non est hoc necessarium ad æquitatem justitiæ, ut ostensum est; quin potius, ad providendum sufficienter justitiæ et æquitati quæ debet servari inter principem et subditos, necessarium est ut subditi simpliciter et absolute obligentur in conscientia ad justa tributa solvenda, et ut rebelles distincta poena puniantur. Alia enim est justitia vindicativa a commutativa, et prior obligatio ad commutativam pertinet, et transgressio ejus constituit novum reatum, seu debitum in ordine ad justitiam vindicativam. Neque etiam de intentione legislatoris aliud præsumi potest ex vi solius comminationis poenæ, ut ostensum est, neque ulla inæqualitas, vel nimius rigor resultat in his legibus ex illo solo capite, magis quam in aliis omnibus quæ præcipiendo poenam transgressoribus minantur; vel quam in contractibus justis et æqualibus, quibus nihilominus adjicitur poena, ultra interesse, ut dictum est.

CAPUT XIV.

DE POTESTATE NECESSARIA UT LEX TRIBUTUM IMPONENS JUSTA SIT.

1. Quoniam obligatio legis ex illius justitia maxime pendet, et justitia tributorum multas condiciones requirit, ideo illas explicare necessarium est, quod discurrendo per causas tributorum optime fiet. Quod ergo ad efficientem

spectat, certum est necessariam esse potestatem ad imponendum tributum in eo qui hujusmodi legem statuit, alioqui non erit justa, sed tyrannica. Conclusio est clara, quia ubi deest potestas, actus non potest esse validus, nedum justus. Item quia superior non potest præcipere, nec inferior tenetur obedire: hæc enim correlativa sunt; denique, quia prima conditio necessaria ad justitiam legis est potestas ferendi illam, ut supra visum est: ergo eadem requiritur cum proportionem in lege imponente tributum. Imo hic considerandum est non omnem potestatem quæ sufficit ad condendam legem in aliis materiis, sufficere ad imponenda tributa; nam leges potest interdum condere princeps non supremus, aut civitas, aut magistratus juxta sui muneris institutionem; tributum autem imponere non potest, nisi supremus princeps non recognoscens superiorem in suo ordine, ut ex dicendis constabit; et ideo specialiter requiritur hæc conditio in legibus tributorum, præter conditionem omnibus legibus generalem.

2. *Tributum non potest imponere nisi princeps supremus non recognoscens superiorem in suo ordine.* — Statim vero occurrit inquirendum quinam habeant in republica hanc potestatem. Respondeo, quod attinet ad leges civiles, primum omnium esse hanc potestatem in imperatore, l. 1 et 2, C. Nova vectigalia institui non posse, ubi in lege secunda additur, civitates non habere hanc potestatem, et idem habetur in l. *vectigalia*, ff. de publican. et vectigal. Intelligendum autem est nunc durare hanc potestatem in imperatore in terris imperii in quibus supremam potestatem retinet, non tamen in aliis regnis, seu provinciis in quibus jam illam amisit, juxta dicta in libro præcedenti. Unde consequenter addendum est secundo hanc potestatem esse in regibus, qui in suprema potestate æquiparantur imperatoribus, ut supra dictum est, et ita habetur etiam in legibus horum regnorum, et utrumque dicitur in cap. *Super quibusdam*, de Verb. significat., licet Hostiens. ibi id neget, et per reges exponat regem Romanorum, contra vim verborum, et contra Glossam, et sine ullo fundamento; imo ulterius extendi hoc debet ad principes, ut habetur in cap. *Innovamus*, de Censib.; et sentit Glos. ibi, in d. l. *Vectigalia*, et in cap. *Si quis Romipetas*, 24, q. 3. Intelligi autem debet de his principibus qui, licet reges non appellantur, tamen habent supremam jurisdictionem in temporalibus. Et sic est facilis ratio, quia ad ponendum tributum magis at-

tenditur jurisdictio quam nomen, vel alia dignitatis conditio; item, quia hi principes possunt indicere bellum, et administrare rempublicam independentem ab alio superiori temporali; sed ad hoc sunt necessaria tributa. Quarto, vero addimus reliquos omnes qui recognoscunt superiorem in temporalibus non posse tributa imponere, ut ex eisdem legibus colligitur, et docent Deci., cons. 534, et Rebuffus in expositione Bullæ Cœnæ, art. 3; et ratio esse videtur, quia potestas agentis debet esse proportionata fini; finis autem tributorum est commune bonum reipublicæ, et ideo potestas imperandi illa ei tantum data est, qui supremam curam habet totius reipublicæ. Item hæc potestas per se primo et ex natura rei erat in republica, unde illæ respublicæ, quæ nunc sunt supræmæ, illam potestatem in se retinent, quia inter reges et principes connumerantur: ergo ubi respublica transtulit suam potestatem in principem, solum invenitur hæc potestas in illo principe, qui supremam reipublicæ potestatem habet.

3. *Nisi sit opus ad spiritualem finem, non posse Papam imponere tributa terris non suis temporaliter, sicut nec concilium ullum.* — Sed quæret aliquis an Pontifex, vel concilium, vel alia potestas ecclesiastica habeat hoc jus. Aliqui enim dicunt concilium generale habere hanc potestatem quia potest eam alii concedere, ut significatur in c. *Super quibusdam*, § *Præterea*, de Verborum significat. Respondetur tamen Pontificem, quatenus temporalis princeps est, posse in suis terris imponere tributa, quia revera ibi est supremus in temporalibus per directum dominium et potestatem. In aliis vero regnis, sicut non habet dominium vel temporalem jurisdictionem directe, ita nec potest per se et directe imponere temporalia tributa, quia hic est actus illius potestatis. Quod a fortiori verum est de quocumque inferiori Prælato ecclesiastico, vel concilio etiam generali, cujus potestas ex Pontifice maxime pendet. Nihilominus tamen, si ad spiritualem finem sit necessarium, ut ad defendendam Ecclesiam ab infidelibus vel hæreticis, potest summus Pontifex imponere temporalia tributa, quia sub ea ratione habet supremam potestatem etiam in temporalibus. Potest autem directe summus Pontifex propter eundem finem, vel in subsidium sibi necessarium tributa imponere super Ecclesiæ bona, sicut tractando de Decimis diximus posse partem decimarum sibi reservare, quia in illo ordine per se et directe est supremus princeps totius Ecclesiæ, et supre-